

Ferdinand Duprat (1887–1976) Versalio sodininkystės mokykloje – pedagoginės, visuomeninės ir kūrybinės veiklos aspektai

Steponas Deveikis*¹, Vaiva Deveikienė^{1,2}

¹Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga, el. paštas steponas.deveikis2@gmail.com;

²Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Architektūros fakultetas, Urbanistikos katedra, el. paštas vaivadeveikiene@gmail.com;

(Gauta 2021 m. sausio mėn.; atiduota spaudai 2021 m. vasario mėn.; prieiga internete nuo 2021 m. gegužės 11 d.)

Anotacija

Prancūzų kraštovaizdžio architektas Ferdinand Duprat paliko ryškų pėdsaką profesijos ugdymo ir įtvirtinimo baruose. 1934 m. Versalio nacionalinėje sodininkystės mokykloje (ENH) perėmęs iš René André (1867–1942) sodų architektūros ir urbanistikos katedrą ir programą (Cours d'architecture des jardins et d'urbanisme) jai vadovavo iki 1951 m. Nuo 1946 m. šioje mokykloje sukuriama Kraštovaizdžio ir sodų meno skyrius ar sektorius (pranc. La section du paysage et de l'art des jardins de ENH). Logiška teigti, kad šis kraštovaizdžio specialistas formavo Prancūzijos ir Europos kraštovaizdžio architektūros studijų pagrindus, kuriuos prieš Antrąjį pasaulinį karą studijavo ir Lietuvos specialistai. Straipsnyje analizuojama šio kūrėjo pedagoginės, visuomeninės ir kūrybinės veiklos aspektai.

Reikšminiai žodžiai: kraštovaizdžio architektūra, Ferdinand Duprat, Versalio sodininkystės ir kraštovaizdžio mokykla.

Abstract

French landscape architect Ferdinand Duprat left a vivid mark on the development and consolidation of the landscape architect profession in France and Europe. In 1934 at the National School of Horticulture in Versailles (ENH), he took over the department and program of garden architecture and urban planning (Cours d'architecture des jardins et d'urbanisme) from René André (1867–1942), and headed it until 1951. Since 1946 this school establishes a Department or Sector of Landscape and Garden Arts (la Section du paysage et de l'art des jardins de ENH). It is logical to say that F. Duprat formed the basis of French and European landscape architecture studies, which were also studied by Lithuanian specialists before the Second World War. The article analyzes the aspects of pedagogical, social and creative activities of this creator.

Key words: Landscape architecture, Ferdinand Duprat, School of the gardens and landscaping of Versailles

Įvadas

Versalio sodininkystės mokykla ir jos raida turėjo lemiamą įtaką ir reikšmę Europos kraštovaizdžio architektūros profesijos formavimuisi ir tradicijoms. Reikšminga ji buvo ir Lietuvos architektams, prieš Antrąjį pasaulinį karą studijavusiems Prancūzijos architektūros mokyklose (Antanas Tauras, Jonas Kovalskis-Kova, Vytautas Trečiokas ir kt.). Visuotinai sutariama, kad profesijos pavadinimas gimė Prancūzijoje (Deveikienė, 2019; Kraštovaizdžio atodangos, 2020).

2017 m. ir 2020 m. mokslo almanachuose užsiminama apie Versalio sodininkystės ir kraštovaizdžio mokyklos profesorius. Šios mokyklos auklėtinių ir dėstytojų plejadą pristatant negalima užmiršti ir F. Duprat. Jis 1934 m. Versalio nacionalinėje sodininkystės mokykloje (ENH) perėmė iš René André (1867–1942) sodų architektūros ir urbanistikos katedrą ir programą (Cours d'architecture des jardins et d'urbanisme) ir jai vadovavo iki 1951 m., o šioje mokykloje dirbo iki 1960 m. Nuo 1946 m. šioje mokykloje sukuriama Kraštovaizdžio ir sodų meno skyrius ar sektorius (pranc. La section du paysage et de l'art des jardins de ENH). Taigi, šis kraštovaizdžio specialistas formavo Prancūzijos ir Europos kraštovaizdžio architektūros studijų pagrindus, buvo pripažintas profesijos metras tarptautiniu mastu.

Lietuvių kalba F. Duprat veikla ir Versalio sodininkystės ir kraštovaizdžio mokyklos raida yra kiek apžvelgta 2020 m. leidinyje *Kraštovaizdžio atodangos MMXX*. Prancūzijos kraštovaizdžio architektūros raidos aspektai atskirais straipsniais yra aptarti analizuojant Edouard'o F. André

(1840–1911) biuro atstovų (E. F. André, René André, C. Thays, H. Marinet, J. Buysens ir kt.) veiklą.

Straipsnio tikslas – apibendrinti Versalio sodininkystės mokyklos ir jos Kraštovaizdžio ir sodų meno skyriaus (šiuo metu kraštovaizdžio aukštosios mokyklos) raidą ir programos vadovo bei profesoriaus Ferdinando Duprat pedagoginės, visuomeninės ir kūrybinės veiklos aspektus. Prancūziškoji kraštovaizdžio architektūros mokykla ugdė ne vieną tarpukario Lietuvos mokslo ir meno kūrėją ir yra reikšminga pokario Lietuvos kraštovaizdžio architektūros pažinimo platforma.

Metodika ir tyrimo pobūdis

Pagrindiniai tyrimo segmentai ir apimtis. Rengiant šį straipsnį taikyti ikonografinės ir rašytinės medžiagos, mokslinių publikacijų, interneto išteklių analizės, apžvalginių tyrimų vietoje (*in situ*) ir jų metu gautų duomenų analizės, istorinės retrospektyvos (sugretinimo ir palyginimo), apibendrinimo (sintezės) metodai. Tyrimas ir publikacija paremti naujausių bibliografinių ir biografinių šaltinių medžiaga.

Iš esmės taikoma ankstesnių mūsų tyrimų ir publikacijų, skirtų Edouard'o André (1840–1911) mokyklos ir biuro bendradarbių C. Thays (1849–1934), H. Martinet (1867–1936), René André (1867–1942), J. Buysens'o (1872–1958) kūrybos analizei (straipsnių autorių publikacijos 2013–2018 m.) tyrimo metodologija. Straipsnių autorių dėmesys E. ir R. André kūrybai ir darbui Versalio sodininkystės mokykloje sudarė sąlygas ir prielaidas analizuoti ir kitų šioje mokykloje dirbusių kraštovaizdžio architektų kūrybą ir paveldą. Apibendrinami tyrimo rezultatus akcentuojame reikšmingą F. Duprat indėlį į kraštovaizdžio architektūros ir kraštovaizdžio architekto profesijos ugdymą Prancūzijoje ir Europoje. Jo pedagoginė ir organizacinė veikla yra svarbi profesijos mokymo ir praktikos raidai pažinti.

Tyrimo šaltiniai, literatūros apžvalga. Labai svarbus informacijos ir iliustracijų šaltinis yra buvusios Versalio sodininkystės, dabar nacionalinės aukštosios kraštovaizdžio mokyklos (*ENSP, École nationale supérieure du paysage de Versailles-Marseille*) išsaugota archyvinė medžiaga ir mokslininkų tyrėjų apžvalgos, publikacijos. Nuosekli straipsnio autorių tyrimų programa (bene nuo 1999 m.), susitikimai ir interviu su Prancūzijos mokslininkais ir kraštovaizdžio architektais, stažuotė Versalio ENSP teikė daug informacijos ir įžvalgų apie šios mokyklos pedagogų, tarp jų ir F. Duprat, veiklą.

Straipsnio iliustracijos parinktos iš ikonografinių šaltinių, parkų ansamblių (*La Roche Courbon, Villa Arnaga*) tinklalapių, ankstesnių publikacijų ir profesinėse išvykose ir stažuotėse fiksuotų vaizdų ir artefaktų. Plati tyrimų panorama ir straipsnio autorių sudaryti ir redaguoti tarptautinių konferencijų Lietuvoje pranešimų ir straipsnių rinkiniai, kraštovaizdžio architektūros almanachai (2011, 2013, 2015, 2017, 2020) lėmė kritinį empirinės medžiagos kiekį. Pirmoji publikacija Lietuvoje apie F. Duprat – šio kraštovaizdžio architekto pranešimo 1948 m. kongrese tekstas ir glausta biografija prancūzų kalba 2017 m. straipsnių rinkinyje (Duprat, 2017).

Versalio nacionalinės aukštosios kraštovaizdžio mokyklos mokslininkai atidžiai kaupia ir publikuoja medžiagą apie buvusius profesijos ugdytojus. Sukurta Kraštovaizdžio projektų tyrimo laboratorijos (*Laboratoire de Recherche en projet de paysage, LAREP*) interneto platforma *Topia* teikia Bernadette Blanchon (1998; 2007), Pierre Donadieu (2018–2020) ir kitų autorių publikacijas, kurios apibendrina profesijos ugdymo raidą, analizuoja kraštovaizdžio architektūros kūrybines ir pedagogines intencijas ir patirtį. Šiuo požiūriu reikšmingi yra ir Alain Durnerin (2001; 2002) tekstai. Leidinio *Kraštovaizdžio atodangos MMXX* (2020) tekstuose yra apžvelgti esminiai Versalio sodininkystės mokyklos, taip pat Tarptautinės kraštovaizdžio architektų federacijos (*IFLA*) veiklos ir steigimo, prie kurio aktyviai prisidėjo ir prancūzų kraštovaizdžio architektas F. Duprat, klausimai.

Rezultatai ir jų aptarimas

Versalio sodininkystės ir kraštovaizdžio mokyklos raida. Prancūzijos valstybės bandymų mokyti tautą žemės ūkio, miškų ūkio, agronomijos dalykų būta nuo XVIII a. vidurio. Agronomijos mokslai XIX a. pirmoje pusėje aprėpė ir botanikos, želdininkystės, sodų kompozicijos teorijos ir praktikos dalykus.

1848 m. Antrosios Respublikos dekretais buvo įsteigtas Nacionalinis agronomijos institutas (*Institut national agronomique*), veikęs iki Antrosios Imperijos žlugimo (1870). Auguste-François Hardy (1824–1891) buvo paskirtas šio instituto studijų vyriausiuoju sodininku. 1867 m. pasaulinė paroda ir Paryžiuje ir jo želdynų triumfas buvo rimtas akstinas stiprinti švietimo pozicijas želdininkystės srityje. Alphonse Du Breuil (1811–1890) ir Jean Darcel (1823–1907) 1867 m. įkuria Paryžiaus sodininkystės mokyklą. J. Darcel 1875 m. žurnale *Annales des Ponts et Chaussées* (Tiltų ir kelių analai) publikavo studiją apie sodų architektūrą („Etude sur l'architecture des jardins“).

1872 m. Trečiosios Respublikos Nacionalinė Asamblėja pritarė sodininkystės mokyklos Versalyje steigimui. 1874 m. trimetė kompleksinė sodininkystės mokykla (direktorius A.-F. Hardy) atvėrė duris studentams. Joje dėstomi vaismedžių sodininkystės ir pomologijos, daržininkystės, atviro grunto ir šiltnamių gėlininkystės, miško kultūrų, medelynų, sodų ir šiltnamių architektūros (*Cours d'architecture des jardins et des serres*) dalykai. Taip pat dėstoma fizika, meteorologija, chemija, taikomoji geologija ir mineralogija, zoologija, prancūzų ir anglų kalbos, aritmetika ir sąskaityba, geometrija, piešimas (Durnerin, 2001).

1890 m. Edouard'as André parengė ir publikavo žurnale *Revue horticole* išsamų straipsnį apie šią mokyklą, jos dėstytojus ir auklėtinius. Sodų ir šiltnamių architektūros kurso vadovu iš pradžių dirbo J. Darcelis, 1878–1892 m. – Auguste'as Choisy (1841–1909), 1892–1905 m. – E. André. 1901–1936 m. Versalio sodininkystės mokykloje dirbo René André (1867–1942), kuris, tėvui mirus, tapo katedros ir programos vadovu, o nuo 1923 m. (kitais šaltiniais, nuo 1926 m.) įtraukė į savo programą ir urbanistikos kursą. Ferdinand'as Duprat (1887–1976), perėmęs katedrą ir programą, 1934 m. pavadina ją sodų architektūros ir urbanistikos (*Cours d'architecture de jardins et d'urbanisme*). Versalio sodininkystės mokyklos kraštovaizdžio architektūros kurso (nuo 1946 m. Kraštovaizdžio ir sodų meno skyriaus) vadovų sąvadas pateikiamas 1 lentelėje.

1 lentelė. Versalio aukštosios sodininkystės mokyklos kraštovaizdžio architektūros kurso vadovai nuo 1874 m.
Table 1. Heads of the Department of Landscape Architecture at the Higher School of Horticulture since 1874

Eil. Nr.	Kurso vadovas	Vadovavimo metai	Pastabos
1	Jean Darcel (1823–1907)	1876–1877	
2	Auguste Choisy (1841–1909)	1878–1892	
3	Edouard André (1840–1911)	1892–1906	
4	René André (1867–1942)	1911–1934	
5	Ferdinand Duprat (1887–1976)	1934–1951	
6	Théodore Leveau (1896–1971)	1952–1968	
7			
8	Raymond Chauv (1925–2017)	1974–1990	Buvo ESNP ir ENSH direktorius

Kraštovaizdžio architektūros dalykai Versalio sodininkystės mokykloje buvo suprantami kiek skirtingai. Pavyzdžiui, Georges Bellair (1860–1939) savo veikale *Parcs et jardins* (Parkai ir sodai), išleistame 1918 m., nurodė, kad profesorius Auguste Choisy savo dėstomą kursą pristatydavo taip: „mes užsiimsime tik piešimu, žemės paviršiaus formavimu kuriant parkus ir siekiant skirtingų efektų, nes sodams taikoma architektūra yra panaši į architektūrą, taikomą pastatams: pastatų rūmus, architektas nesirūpina kambarių apstatymu baldais. Taigi, aš nemokysiu jūsų, kokius

medžius, kokias gėles turite sodinti sode: tai ne mano reikalas, o jūsų dendrologijos ir gėlininkystės mokytojų reikalas“ (Durnerin, 2001).

Tėvas ir sūnus, E. ir R. André, siekė visuotinio sodų meno principų ir priemonių sujungimo mokymo procese. Absolventas specialistas, baigęs studijas, galėjo kurti ir tvarkyti parkus, viešuosius ir privačius želdynus. Taikomieji specialybės dalykai turėjo tenkinti tuometės kapitalistinės visuomenės viešąjį ir privatų interesą. Pramoninės ir komercinės sodininkystės kursą nuo 1897 m. iki 1920 m. dėstė kraštovaizdžio architektas Henri Martinet (1867–1936), kurio kūrybinė biografija apžvelgta ir lietuviškose publikacijose (Deveikis *et al.*, 2015; *Kraštovaizdžio atodangos*, 2020). Mokyklos struktūrą, pavaldumą, dėstytojų kolektyvą, diplomų reikšmę ir kaitą puikiai aptarė P. Donadieu (2018–2020). Tenka pabrėžti tarptautinį mokyklos pobūdį, ryšius su užsienio akademine bendruomene ir užsienio (Europos šalių) studentų studijas šioje mokykloje (1 pav.).

Sodų architektūros ir urbanistikos kurso vadovai Edouard André, René André ir Ferdinand Duprat turėjo tarptautinę praktiką kaip viešųjų ir privačių želdynų kūrėjai, buvo studijavę užsienyje, todėl puikiai jautė profesijos veiklos lauką ir perspektyvas, siekė aprėpti ir diegti miestų planavimo ir tvarkymo inovacijas. Didelės permainos, susietos su kraštovaizdžio architektūros studijomis, Versalio sodininkystės mokykloje vyko prieš Antrąjį pasaulinį karą ir iškart po jo. Tas permainų laikotarpis kaip tik sutapo su F. Duprat darbo Versalio sodininkystės mokykloje laikotarpiu. Apie F. Duprat darbą ir indėlį šioje mokykloje – kitame skirsnyje.

1 pav. Georgijaus Petkovo, pirmojo bulgaro, gavusio akademinį kraštovaizdžio architektūros ir sodininkystės išsilavinimą Versalio sodininkystės mokykloje, diplomas (1903). Foto Liliya Zdr Petkova, 2014.

Fig. 1. The diploma of Georgi Petkov (1903), the first Bulgarian, who received academic education in landscaping, landscape architecture and pomology. Photo by Liliya Zdr Petkova, 2014

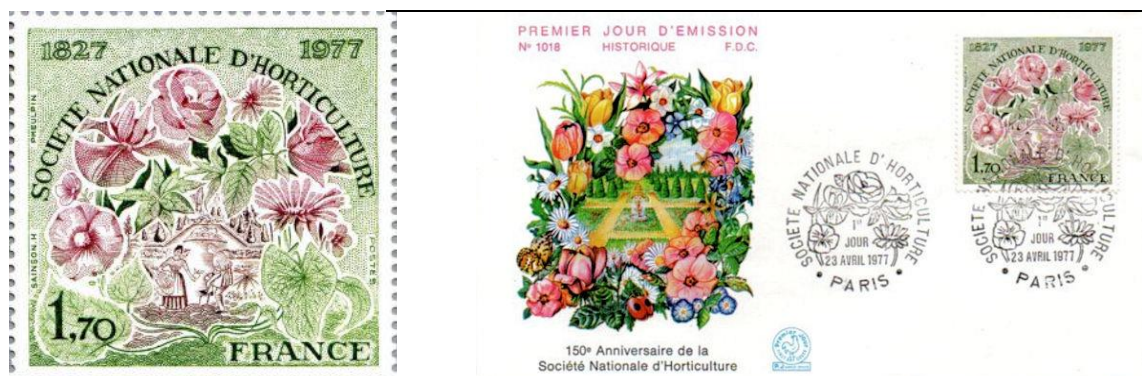

Po karo mokykla nebebuvo laikoma aukštąja mokykla, taikomas kolegijos lygmuo. Tai atsiliepė dėstytojų atlyginimams ir mokyklos finansavimui. Nepaisydamas šios aplinkybės mokyklos vadovas (1945–1959) Jean Lenfant (1899–1965) ir kraštovaizdžio kurso vadovas F. Duprat deda pastangas išlaikyti kraštovaizdžio architektūros profesijos kursą. Jų iniciatyva kraštovaizdžio architektūros specialistams rengti Versalio sodininkystės mokykloje 1946 m. įkuriamas kraštovaizdžio ir sodų meno skyrius (*Section du paysage et de l'art des jardins*), kurio studentų skaičius nėra gausus (Donadieu, 2018–2020). Skyriaus pagrindu 1976 m. Versalyje įkuriamas aukštoji nacionalinė kraštovaizdžio mokykla (*École nationale supérieure du paysage, ENSP*), įstaiga susieta su nuo 1961 m. aukštosios mokyklos statusą gavusia Versalio sodininkystės mokykla (*École nationale supérieure d'horticulture, ENSH*). Kraštovaizdžio architektūros dėstyti ateina daug puikių specialistų, Prancūzijos kraštovaizdžio architektų. Tarp jų ir Michel Corajoud (1937–2014), savo metodą apibendrinęs *Laišku studentams* apie kraštovaizdžio projektą (Corajoud, 2000). 1995 m. Versalio aukštoji valstybinė sodininkystės mokykla iškeliamas ir sujungiamas su Angers (Anžė) sodininkystės mokykla. Versalio aukštoji kraštovaizdžio mokykla – *ENSP* – šiuo metu sujungta su Marselio aukštąja kraštovaizdžio mokykla tęsia kraštovaizdžio architektūros, sodų ir parkų meno studijų tradiciją (*Kraštovaizdžio atodangos*, 2020).

F. Duprat biografijos bruožai glaustai. Louis-Ferdinand Duprat (liet. Liuji-Ferdinandas Diupra) gimė 1887-08-20 Bordo (*Bordeaux*) mieste, kur jo tėvas buvo talentingas sodininkas. XX a. pradžioje F. Duprat studijavo kraštovaizdžio architektūrą Anglijoje, Kew (Kju) botanikos sode. Po Pirmojo pasaulinio karo (1914–1918), kuriame jis buvo sužeistas ir karo belaisvis, F. Duprat pradeda kraštovaizdžio architekto karjerą, vėliau (nuo 1930 m.) dėsto Versalio sodininkystės mokykloje, aktyviai įsitraukia į visuomeninę profesijos ugdymo ir populiarinimo veiklą. Jis buvo Prancūzijos nacionalinės sodininkystės bendrijos (*Société nationale d'horticulture de France, SNHF*; 2 pav.) narys ir viceprezidentas, 1930 m. tapo Prancūzijos kraštovaizdžio architektų bendrijos, tiksliau, Prancūzijos sodų ir parkų architektūros (*Société française d'architecture des jardins, SFAJ*; *Société française des paysagistes*) pirmininku (Donadieu, 2018–2020). 1934 m. išrenkamas Versalio nacionalinės sodininkystės mokyklos sodų architektūros ir urbanistikos katedros ir kurso (*Cours d'architecture de jardins et d'urbanisme*) vadovu profesoriumi.

Teisės aktu (1918) buvo nustatyta, kad mokyklos kurso profesorius turi būti renkamas iš buvusių Versalio sodininkystės mokyklos auklėtinių, turinčių ne mažiau kaip 15 metų parkų architektūros praktikos (*pratiques en architecture des jardins*). Taisyklė žymiai apribojo pasirinkimą, ir vis dėlto galimybių spektras buvo platus. Atrankos komisija, kurioje pirmininkas buvo Žemės ūkio ministerijos generalinis inspektorius, nariai – mokyklos direktorius Fernand Pinelle (1874–1938), kraštovaizdžio architektai-mokyklos auklėtiniai Henri Nivet (1863–1941; 1883 m. laida), Léon Cuny (1907 m. laida) ir kiti, išrinko F. Duprat, pripažintą Prancūzijoje ir Europoje 47 metų kraštovaizdžio architektą, kuris nebuvo šios mokyklos auklėtinis (*ingénieur horticole, IH*). Jis buvo paskirtas „sodų architektūros ir urbanistikos profesoriumi“ (*Professeur d'architecture des jardins et d'urbanisme*) 1934 m. gruodžio pradžioje (Donadieu, 2018–2020). Tai buvo ekonomine ir pedagogine prasme sunkus laikotarpis po 1929 m. krizės, kai sumažėjo privačių ir viešųjų užsakymų, buvo sumažinti dėstytojų atlyginimai, sumažintas mokyklos finansavimas (Donadieu, 2018–2020).

2 pav. Prancūzijos nacionalinės sodininkystės bendrijos (asociacijos) 150-osioms įkūrimo metinėms skirti pašto suvenyrai (1977). Privati kolekcija.

Fig. 2. Postal souvenirs (1977), dedicated to the 150th anniversary of the founding of the French National Horticultural Association. Private collection

Čia F. Duprat dirbo iki 1951 m. spalio 1 d. (Donadieu, 2018–2020), taigi, ir Antrojo pasaulinio karo metais bei pokariu. Išėjęs į pensiją F. Duprat kaip garbės profesorius tapo Kraštovaizdžio skyriaus (*Section du paysage et de l'art des jardins de l'ENH*) tobulinimo tarybos nariu ir liko dėstyti Versalio nacionalinėje sodininkystės mokykloje iki 1960 m. (Donadieu, 2018–2020).

F. Duprat aktyviai dalyvavo steigiant Tarptautinę kraštovaizdžio architektų federaciją (*IFLA*). Teigiama (Donadieu, 2018–2020), kad dar 1937 m. pasaulinės parodos metu Paryžiuje įvyko tarptautinis pasitarimas – bandymas įkurti tarptautinę organizaciją, kuris galutinai buvo realizuotas tik po Antrojo pasaulinio karo. Taigi, F. Duprat buvo Tarptautinės kraštovaizdžio architektų federacijos (*IFLA*) narys steigėjas (tarp 20-ties, įsteigusią šią organizaciją Kembridže, Jungtinėje Karalystėje 1948 m.) ir pirmuoju viceprezidentu. *IFLA* prezidentu buvo išrinktas britas Geoffrey Jellicoe (1900–1996). Profesorius ir *IFLA* viceprezidentas F. Duprat buvo daugelio užsienio šalių (*JAV*, Ispanijos, *JK*) kraštovaizdžio architektų asociacijų ir institutų garbės narys arba narys korespondentas. Jis dėstė Danijos, Anglijos, Švedijos karališkuosiuose kraštovaizdžio meno kursuose, taip pat Šveicarijoje (Lozanoje). F. Duprat parengė pluoštą publikacijų, svarbiausios jų – leidinys *Jardins d'aujourd'hui* (1932; liet. „Šiandienos sodai“) ir kraštovaizdžio architektūros, sodų meno skyriai enciklopediniame leidinyje *Encyclopédie des travaux publics et du bâtiment* (Quillet, 1951; liet. „Viešųjų darbų ir statybos enciklopedija“), ir daugybė straipsnių, pranešimų tarptautinėse konferencijose. Pelnė nacionalinių ir tarptautinių parodų apdovanojimų, pripažinimo ženklų (Donadieu, 2018–2020).

Kraštovaizdžio architektūros mokymo organizatorius. F. Duprat veikla Versalio nacionalinėje sodininkystės mokykloje plačiai nušviesta P. Donadieu studijoje (2018–2020) interneto platformoje *Topia*. Kita vertus, kai kurie šios mokyklos ir Sodų architektūros ir urbanistikos katedros bei dalyko archyvai yra prarasti.

Naujasis profesorius rado daug nepakankamo mokyklos auklėtinių (absolventų) pasirengimo problemų. Jis siekė, kad kraštovaizdžio (sodų) architektūros mokymas būtų išdėstomas per dvejus, o ne vienerius metus, skiriamas didesnis akademinių valandų skaičius. Mokyklos direktorius F. Pinelle registravo tokius siūlymus, bet abejojo, ar jiems bus pritarta ministerijoje (Donadieu, 2018–2020). Versalio sodininkystės mokyklą pasiekia ir nerimą keliančios žinios, kad trys mokyklos absolventai, dalyvavę Paryžiaus miesto konkurse 1935 m. spalio mėn., pasirodė labai vidutiniškai kraštovaizdžio architektūros srityje. F. Duprat atkirto, kad „Belgijoje sodų architektūros studijoms skiriama 300 valandų“ (Donadieu, 2018–2020).

1940 m. bandymas organizuoti kraštovaizdžio architekto profesiją ir sukurti konkretų kraštovaizdžio diplomą Versalio mokykloje buvo nesėkmingas. Po karo, 1945 m. pabaigoje,

laikinoji Prancūzijos vyriausybė ėmėsi šio projekto dėl sugriautų miestų atstatymo poreikių. F. Duprat siūlymai ir pastangos, konstatavimas, kad „sodininkystės specialistai neturi reikiamų žinių apie architektūrą; architektai tampa sodo dizaineriais, tačiau jų žinių apie augalus trūkumas sodininkystės požiūriu nuskurdina projektus“, naujojo mokyklos direktoriaus Jeano Lenfant'o paskyrimas, lėmė jau minėto Kraštovaizdžio ir sodų meno skyriaus (*Section du paysage et de l'art des jardins*) Versalio nacionalinėje sodininkystės mokykloje įsteigimą pačioje 1945 m. pabaigoje.

Kaip teigia P. Donadieu (2018–2020), sodininkystės (želdininkystės) inžinieriams (*IH*) reikėjo suteikti projektavimo įgūdžių, identišku kaip Dailės mokyklos (*École des Beaux-Arts*) studentų ir architektų, ir visų pirma, galbūt šiek tiek atitrūkti nuo Paryžiaus paveldo – Adolphe Alphand ir Edouard André, kurie sodo projektavimo praktiką kodifikavo pagal vienintelę sodininkystės praktiką ir jos mokymą. Sodų architektūros kursas dėstomas ne tik naujame skyriuje, bet ir įprastiniam būsimų sodininkystės inžinierių korpusui. Tai nesukūrė palankaus Kraštovaizdžio skyriaus studijų grafiko ir dėstytojų pedagoginio krūvio. Kai F. Duprat, kuris savo teises į pensiją pareiškė 1951–52 mokslo metų pradžioje ir buvo paskirtas garbės profesoriumi, jo sodų architektūros dalyką, dėstomą sodininkystės inžinieriams, perėmė Théodore'as Leveau, kuris kitais metais iš mirusio André Rioussé'o (1895–1952) perėmė sodų architektūros kursą ir Kraštovaizdžio skyriuje (Donadieu, 2018–2020).

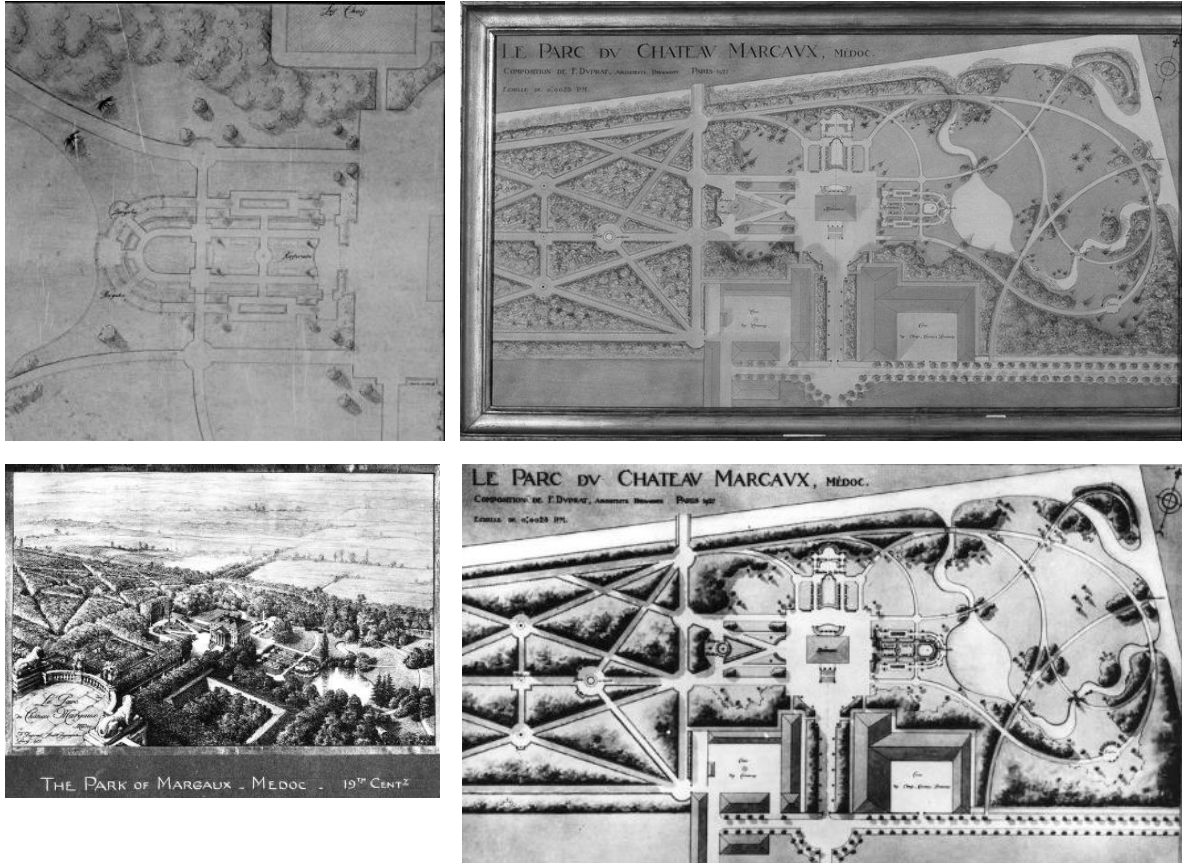
Kraštovaizdžio architektūros ir kraštovaizdžio architekto profesijos pripažinimą profesorius F. Duprat stengėsi įtvirtinti ne tik siekdamas studijų pokyčių, bet ir pasisakydamas įvairiose diskusijose, kongresuose, susitikimuose. Pavyzdžiui, Pirmajame tarptautiniame meno kritikų kongrese Paryžiuje 1948 m. birželio mėnesį F. Duprat perskaitė pranešimą „Sodai ir urbanistika“, akcentuodamas tezę, kad „geriau už sodus miestuose – miestas sode“ (*Mieux que des jardins dans les villes, la ville dans un jardin*). Pranešėjas aptarė želdynų mieste reikšmę ir kalbėjo apie būtinas pastangas juos kurti. Aptarė Paryžiaus Didžiosios ašies nuo Tuileries sodų į Eliziejaus laukus ir JAV sostinės Vašingtono Nacionalinės Esplanados (angl. *Mail*) pavyzdžius. Pasiūlė vietoj didelių medžių platanų gatvėse sodinti pietinį celtį (*Celtis australis*), kalbėjo apie sporto aikštynus parkuose ir siūlė vengti asfalto dangų, nurodydamas blogąsias bitumo savybes (Duprat, 2017).

Kraštovaizdžio architektūros studijų iniciatyvos ir jų kaita Versalio sodininkystės mokykloje nebuvo greitos, bet nuoseklus F. Duprat ir jo bendražygių pradėtas darbas ne iškart, bet davė vaisių – sukūrė naujus sprendimus ir klojo pagrindus formuoti atskirą kraštovaizdžio mokyklą. Simboliška, kad F. Duprat mirties metais, 1976 m. Versalyje Kraštovaizdžio ir sodų meno skyriaus pagrindu buvo įsteigta Versalio nacionalinė aukštoji kraštovaizdžio mokykla (*ENSP*), kurioje studijos trunka trejus metus.

Nuo 1945 m. pabaigoje Versalyje Karaliaus darže (*Potager du Roi*) įsteigto Kraštovaizdžio ir sodų meno skyriaus iki 2016 m. Prancūzijos kraštovaizdžio architekto ar projektuotojo diplomo formuluotė pasikeitė penkis kartus. Kiekvieną kartą valstybė parodė tam tikrą pragmatizmą, palaikydama mokytojų reikalavimus, profesionalių praktikų norus ir keisdama teisinę kraštovaizdžio architektų ir inžinierių rengimo sistemą (Donadieu, 2018–2020).

F. Duprat kūrybinės veiklos bruožai ir objektai. Manoma, kad F. Duprat parengė apie 300 parkų ir sodų tvarkymo ir kraštovaizdžio formavimo projektų Prancūzijoje ir užsienyje (Gontaud, 2010). Daugiausia jis dirbo gimtose Bordo apylinkėse, Akvitanijoje, parengęs čia privačių ir viešųjų parkų projektų, taip pat urbanistinių projektų. F. Duprat dalyvavo rengiant urbanistinius Ankaros (Turkija), Rabato (Marokas), Havanos (Kuba) miestų planus (Gontaud, 2010). F. Duprat buvo reguliaraus (geometrinio) parkų plano šalininkas. Jo kūrybinis braižas panašėjo į Achille Duchène (1866–1947; liet. Ašilio Diušeno) stilių. Žinomiausi jo įgyvendinti projektai yra istorinių pilių ir vyno ūkių parkai Akvitanijos regione. Tarp tokių minėtinas Margaux (Margo) pilies parko projektas (1927; 3 pav.). Taip pat įdomūs yra Vayres pilies parko (1938; 4 pav.), La Roche pilies parko (1929–1939; 5 pav.), Danijos Egeskovo pilies parko dalies (1962) projektai.

3 pav. Margaux pilies – vyno ūkio – parko projekto (1927; F. Duprat) elementai
Fig. 3. Elements of the Margaux Castle Park project (by F. Duprat, 1927)

4 pav. Vayres pilies parkas, projektuotas F. Duprat
Fig. 4. Vayres Castle Park, designed by F. Duprat

5 pav. La Roche Courbon parkas, projektuotas F. Duprat
Fig. 5. La Roche Courbon Park, designed by F. Duprat

Originalūs Vayres pilies sodai palei Dordonės (*Dordogne*) upę buvo sukurti XVII a. Jie buvo apleisti ir pakeisti laukais, o 1938 m. kraštovaizdžio architekto F. Duprat atkurti kaip sodas *à la française*. Paminkliniai laiptai veda iš pilies per senąjį griovį į prancūziškąjį sodą prie upės, kur yra parteriai, apsupti kukmedžio gyvatvorėmis ir kūgio formos buksmedžiais. Taip pat yra viduramžių epochą imituojantis gėlių sodas ir angliško stiliaus parkas, kuriame auga kedrai, ąžuolai, liepos, vinkšnos, bukai.

La Roche Courbon parkas sukurtas pelkėtoje vietoje prie XVII a. pilies statant baliustradas ir kitus parko statinius ant polių. Ilgas kraštovaizdžio architekto F. Duprat ir savininko Paul Chénereau (1869–1967) bendravimas, keitimasis idėjomis ir daugybė projektų (1928–1939) sukūrė šį ramybės ir harmonijos persmelktą ansamblį (5 pav.). Pilį supantis parkas buvo išplėstas vakarų pusėje pelkėje iškasant vandens telkinį, suformuojant vandens nuleidimo iš sodų sistemą ir sukuriant krioklį. Iš pelkių buvo atkariauta didelė teritorija ir sukurta įspūdinga geometrinio plano parterių ir vandens paviršių visuma. Tačiau pelkės, leidusios kadaise apginti pilį, tapo klasingu sukurtų sodų priešu: parko baliustrados, bokšteliai, parterio takai ir krūmai ėmė smegti po 8 cm per metus, ir puikiems sodams iškilo pavojus. Vienintelis sprendimas, kurį rado Paulo Chénereau žentas ir dabartinės La Roche Courbon savininkės Christine Sébert tėvas Jacques Badois, buvo atstatyti sodus ant polių. Šis titaniškas darbas tęsėsi dvidešimt penkerius metus ir buvo atliktas 1976–2000 metais. 2 500 polių buvo sukalta į 8–13 m gylio pelkės gruntą (Château de La Roche Courbon tinklalapis, 2021). Parkui šiuo metu kelia grėsmę ir buksmedžių ligos.

Kaip sakytą, F. Duprat daug reguliaraus plano želdynų kūrė gimtojo Žirondos (*Gironde*) departamento vyno ūkiuose arba vilose. Tarp tokių projektų minėtini *Château Côutet* Sauternais vietovėje, Cazaux šeimos Camparian dvare Cenon vietovėje (6 pav.), Haut Brion, Beychevelle, Château de Malle Sauternais vietovėje. Dalis šių projektų nebuvo įgyvendinti visa apimtimi (Gontaud, 2010).

6 pav. Cazaux šeimos Camparian vyno ūkio dvare (pastatytas 1860 m.) parką XX a. viduryje projektavo kraštovaizdžio architektas F. Duprat. Projektas įgyvendintas tik iš dalies. Šaltinis: privati atvirukų kolekcija.

Fig. 6. Cazaux family Camparian winery manor (built in 1860), the park designed in the middle of the XX c. by landscape architect F. Duprat. The project was only partially implemented. Source: private postcard collection

Apie 1932–1934 m. su Bouscat savivaldybės sodininkais F. Duprat sukuria nedidelį *art deco* stiliaus rožių sodą šio miesto Ermitažo parke (*Parc de l'Hermitage au Bouscat*) (Gontaud, 2010). Šis parkas akcentuojamas bene 7 galimais scenarijais, pabrėžiančiais rožių sodą, Ermitažą ir parko lapiją (7 pav.). Įdomus ansamblis dalyvaujant kraštovaizdžio architektui F. Duprat sukurtas Andernos-les-Bains kurorte – apsupta parko puikuoju buvusio senatoriaus ir ilgamečio mero (1905–1929) Louis Théodore David (1856–1931) vila Ignota (statyta 1908–1914; 8 ir 9 pav.). Parke – įspūdingas garsaus skulptoriaus Raymond Delamarre (1890–1986) sukurtas antkapinis paminklas (Gontaud, 2010).

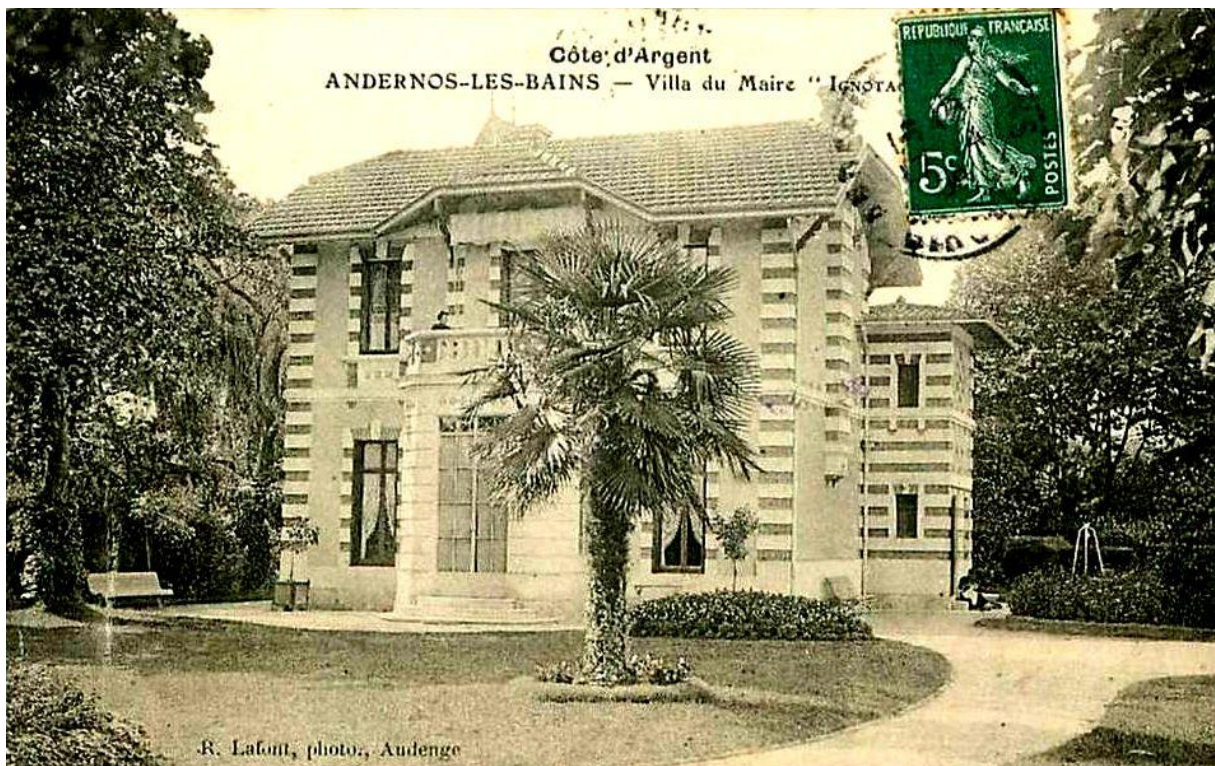

7 pav. Ermitažo parkas. Šaltinis: Mairie du Bouscat.
Fig. 7. Park of Hermitage in Bouscat. Source: Mairie du Bouscat

8 pav. Vila Ignota. Foto Henri Salomé, 2009.
Fig. 8. Villa Ignota. Photo by H. Salomé, 2009

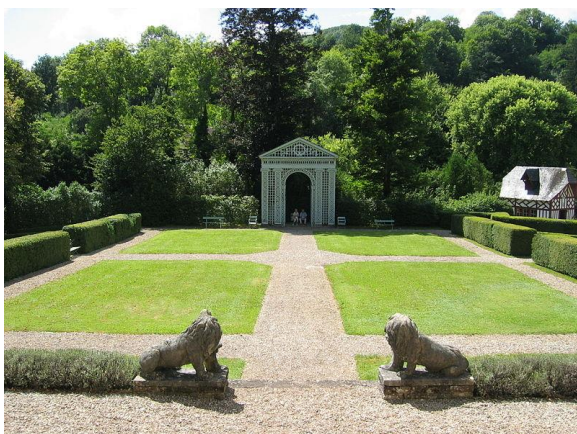
9 pav. Vila Ignota pašto atvirukas, po 1920 m. Šaltinis: privati filatelijos kolekcija.
Fig. 9. Postcard Villa Ignota, after 1920. Source : private philatelic collection

F. Duprat projektavo parkus ir atokiau nuo Akvitanijos ar Pirėnų baskų kraštų, tarp jų – Saint-Iliers-le-Bois pilies (nuo XIII a.) parkas Yvelines departamente. Prie senos pilies 5 ha ploto parkas XIX a. viduryje buvo pertvarkytas į romantišką parką pagal Jean_Pierre Barillet-Deschamps (1824–1873) projektą, todėl 1964 m. F. Duprat projektuodamas ir siekdamas atkurti senąjį pilies sodo planą negalėjo (nenorėjo) aukoti nė vieno šimtamečio medžio, jis suprojektavo labai paprastus parterius, puikiai derančius su senaisiais fasadais ir harmoningai įsiliejančius į romantišką parką (Gontaud, 2010). Projektas įgyvendintas 1965 m.

Su bendraautoriais F. Duprat dalyvavo atkuriant senos, XIV a. burgundų Cléron pilies Doubs departamente parką (10 pav.), nepretenzingos, pritaikytos geometrinės kompozicijos kūrinį (Gontaud, 2010).

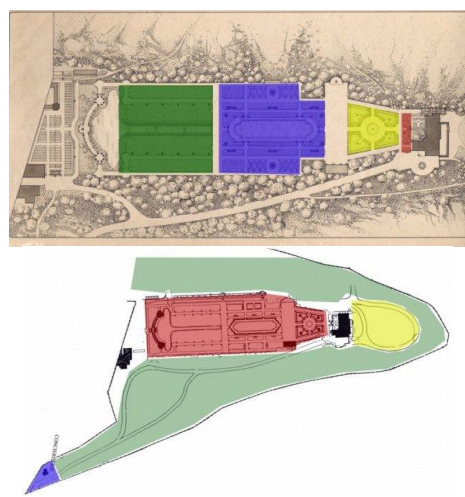
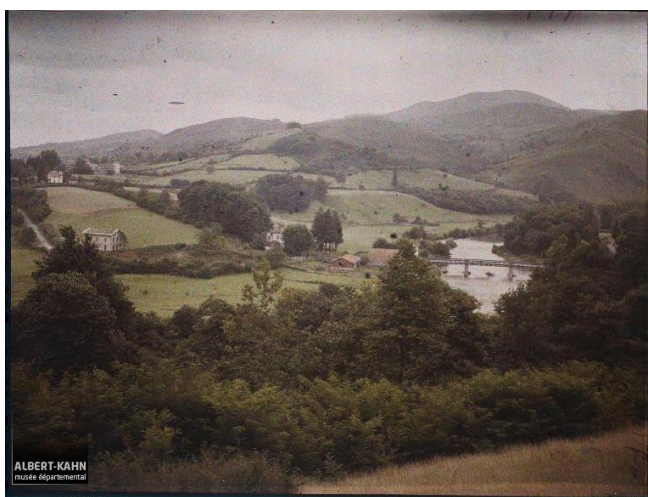

10 pav. Cleron pilies parkas. Prie XIV a. pilies sukurta nepretenzinga geometrinio plano kompozicija.
Fig. 10. Cleron Castle Park. An unpretentious composition of a geometric plan around the castle of XIV c.

Vienas projektas straipsnio autoriams lieka mįslė – vilos Arnaga, dramaturgo, poeto, kultūros veikėjo, pjesės Sirano de Beržarak (*Cyrano de Bergerac*) autoriaus Edmond Rostand (1868–1918) parko ansamblio Cambo-les-Bains kurorte projektas. Kai kuriuose šaltiniuose (Gontaud, 2010) nurodoma F. Duprat dalyvavus projektuojant šį parką, kiti šaltiniai, tarp jų ir Villa Arnaga tinklalapis (2021) – jo nemini. Tai galinga parkų struktūra Pirėnų priekalnėse (11 pav.).

11 pav. Vilos Arnaga parko ansamblis: viršuje – parko parterrio vaizdai; apačioje – Pirėnų priekalnių apylinkių vaizdas ir parko ansamblio schemas. Šaltinis: Villa Arnaga tinklalapis, 2021.

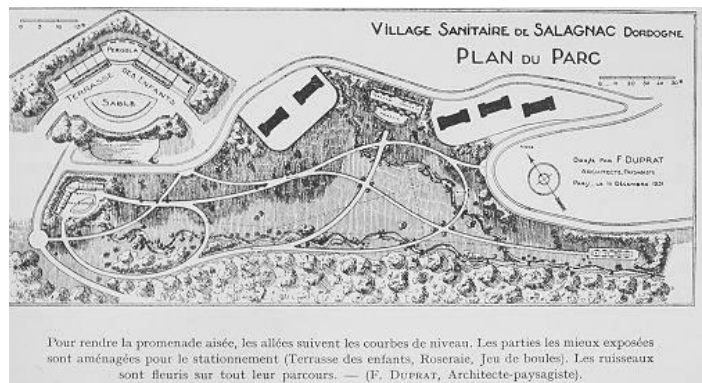
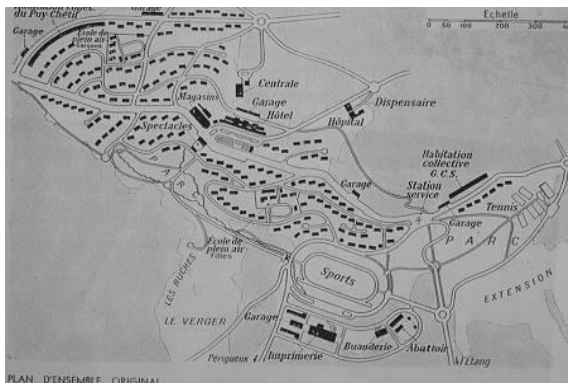
Fig. 11. Villa Arnaga park ensemble: above – Images of the park parterres; below – a view of the Pyrenees foothills and schemes of the park ensemble. Source: Villa Arnaga website, 2021

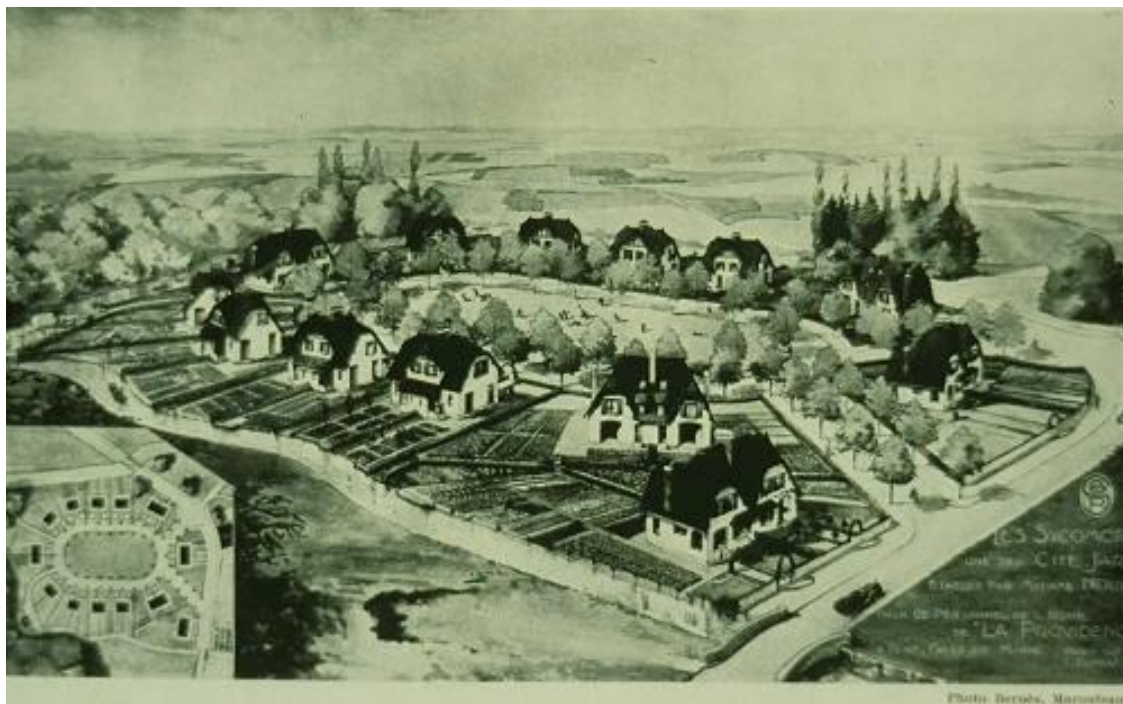

Vilą (1903–1906) ir parko struktūrą aktyviai dalyvaujant savininkui projektavo architektai Albert'as Tournaire (1862–1958), Pierre Ferret (1877–1949). Po dramaturgo E. Rostand'o mirties šeima pardavė vilos ansamblį, savininkai keitėsi, kol 1960 m. vilą nupirko merija ir įsteigė čia E. Rostand'o muziejų (Villa Arnaga tinklalapis, 2021). Galbūt keičiantis savininkams konsultacijas ir pasiūlymus parkui tvarkyti teikė ir kraštovaizdžio architektai F. Duprat, Achille Duchêne (1866–1947), kiti prancūziškojo reguliaraus (geometrinio) plano parkų specialistai. XXI a. kraštovaizdžio architektė Françoise Piquéal d'Arusmont (Queyrut) 2012–2015 m. puikiai atkūrė vilos parko struktūrą ir įrenginius, tarp jų ir Poetų pergolą. Atkurtas ansamblis pelnė įvairių apdovanojimų ir nominacijų (Villa Arnaga tinklalapis, 2021).

Kraštovaizdžio architektas F. Duprat projektavo ir miesto-sodo stiliaus gyvenvietes: *Les Sycomores* prie Reimso ir sanatorijų miestelį nukentėjusiems nuo dujų atakų Pirmajame pasauliniame kare veteranams *Clairvivre* Dordonėje (Blanchon, s.d.).

12 pav. Kurortinio miestelio Clairvivre ir jo parko projektas, F. Duprat ir P. Forestier 1931. Šaltinis: Blanchon.
Fig. 12. City-Garden Clairvivre and its park project, F. Duprat and P. Forestier 1931. Source: Blanchon

13 pav. Miesto sodo *Les Sycomores* projektas, F. Duprat. Šaltinis: Blanchon, s.d.
Fig. 13. Project of the City Garden *Les Sycomores* by F. Duprat. Source: Blanchon, s.d.

Apibendrinimas ir išvados

Prancūzų kraštovaizdžio architektas Ferdinand Duprat paliko ryškų pėdsaką profesijos ugdymo ir įtvirtinimo baruose. 1934 m. Versalio nacionalinėje sodininkystės mokykloje (ENH) perėmęs iš René André (1867–1942) sodų architektūros ir urbanistikos katedrą ir programą (*Cours d'architecture des jardins et d'urbanisme*) jai vadovavo iki 1951 m. Nuo 1946 m. šioje mokykloje sukuriamas Kraštovaizdžio ir sodų meno skyrius ar sektorius (pranc. *La section du paysage et de l'art des jardins de ENH*), kuris 1976 m. tapo Versalio nacionaline aukštąja kraštovaizdžio mokykla (*École nationale supérieure du paysage de Versailles*).

Jo pastangos ir iniciatyvos organizuojant kraštovaizdžio architektų profesijos studijas ir profesinį augimą yra svarbios ir vertintinos kaip esmingai turėjusios įtakos profesijos pripažinimui tiek Prancūzijoje, tiek kitose Europos šalyse. Jo indėlis į Tarptautinės kraštovaizdžio architektų organizacijos (IFLA) kūrimą taip pat vertintinas kaip esmingas ir reikšmingas tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu.

F. Duprat gražino į kraštovaizdžio architektūros ir parkų meno apyvartą geometrinį (reguliarų) parkų planą, kuriam būdinga simetrija, estetiškas aiškumas, ritmas. Tuo pat metu geometrinio plano atkūrimo sprendimai derinami, adaptuojami prie esamos susiklosčiusios situacijos. Žinoma, jis ne vienintelis toks kraštovaizdžio meno kūrėjas, iki jo buvo ir sėkmingai darbavosi tėvas ir sūnus Duchêne'ai, Henri Duchêne (1841–1902) ir Achille Duchêne (1866–1947), kiti kraštovaizdžio architektai ir parkų meno kūrėjai.

F. Duprat kūrybinio paveldo, jo meninių sprendinių, ypač XX a. pirmosios pusės privačių miesto sodų projektuose, tyrimai turėtų būti tęsiami tiek Prancūzijoje, tiek Lietuvos specialistų. Tai svarbus urbanistikos ir kraštovaizdžio architektūros paveldas, padedantis mums suvokti XX a. modernaus miesto želdynų kūrimo principus, adaptuoti juos šiuolaikinių doktrinų – žaliosios infrastruktūros kūrimo, Žaliojo Kurso (*Green Deal*) – sampratoje ir praktikoje.

Literatūra

1. Blanchon B. (1998). « Pratiques paysagères en France de 1945 à 1975 dans les grands ensembles d'habitations », rapport de recherches, vol. 1, PUCA, 1998, 105 p., prieiga internete: http://topia.fr/wp-content/uploads/2016/03/Blanchon_Pratiques_Paysageres_1.pdf
2. Blanchon, B. (s.d.). Cités-jardins, paysages et paysagistes. Prieiga internete: <http://www.cndp.fr/crdp-reims/ressources/dossiers/cheminvert/blanchon/paysagiste.htm>
3. Blanchon-Caillot, B. (2007). Pratiques et compétences paysagistes dans les grands ensembles d'habitation, 1945–1975. STRATES: matériaux pour la recherche en sciences sociales, 13. Prieiga internete: URL: <https://journals.openedition.org/strates/5723>, DOI: <https://doi.org/10.4000/strates.5723>
4. Corajoud, M. (2000). « Le projet de paysage: lettre aux étudiants », in *Le jardinier, l'artiste et ingénieur*, collection Jardins et paysages, directeur Jean-Luc Brisson. Paris, Editions de l'Imprimeur, p. 37–50.
5. Deveikienė, V. (2019). Kraštovaizdžio architektūros ištakos ir raida – darnios (tvarios) aplinkos formavimo aspektas. *Darnios aplinkos vystymas*, 1 (16), Klaipėda, p. 167–180. Prieiga internete: <http://ojs.kvk.lt/index.php/DAV/article/view/104/89>
6. Deveikienė, V., Deveikis, S. (2015). Prancūzų kraštovaizdžio architektas ir urbanistas René André (1867–1942) – kūrybinės biografijos bruožai. *Kraštovaizdžio architektūra – profesijos horizontai ir sinergija*. Vilnius: LKAS, p. 64–74.
7. Deveikis, S., Deveikienė, V., Deveikytė, O. (2015). Henri Martinet (1867–1936) – E. André mokyklos kraštovaizdžio architektas: kūrybinės biografijos apmatai. *Miestų želdynų formavimas*, 1 (12), Klaipėda, p. 38–48.
8. Donadieu, P. (2018–2020). Histoire et mémoire de l'ENSP et autres écoles de paysage. Prieiga internete: <https://topia.fr/2018/03/27/histoire-et-memoire/>
9. Duprat, F. (2017). « Les jardins et l'urbanisme. Mieux que des jardins dans les villes, la ville dans un jardin. » Pranešimo, skaityto 1948 m. tarptautiniame meno kritikų kongrese Paryžiuje, tekstas. *René André (1867–1942)*

- epoca. *Kraštovaizdžio architekto kūrybos laukas – nuo želdynų iki miestų planavimo*. Vilnius: LKAS, p. 138–140.
10. Durnerin, A. (2001). L'enseignement de l'horticulture et de l'architecture des jardins en France au XIXe siècle et la création de l'École nationale d'horticulture de Versailles, in *Edouard André (1840-1911) Un paysagiste sur les chemins du monde*, Paris, Editions de l'Imprimeur, p. 287–298.
  11. Durnerin, A. (2002). « Architectes-paysagistes, horticulteurs et jardiniers à l'École nationale d'horticulture de Versailles de 1874 à 1914 », in *Créateurs de jardins et de paysage en France du XIXe siècle au XXe siècle* (M. Racine éd.), ENSP Versailles/Arles, Actes Sud, 2002, pp. 92–99.
  12. Gontaud, L. (2010). « Fiche concernant Monsieur Ferdinand, Bernard Duprat, architecte paysagiste, ancien résidant à Bruges en Gironde », texte rédigé par le président de la Mémoire de Bruges, Lucien GONTAUD selon les informations recueillies auprès de Monsieur Paul MONFEUGA, ingénieur horticole résidant à Bruges ; aussi par des informations diffusées par Internet – Inventaire général du patrimoine culturel – Ministère de la culture – Mérimée.
  13. *Kraštovaizdžio atodangos MXXX. Kraštovaizdžio, kraštovaizdžio architektūros ir urbanistikos 2020 metų užrašai* (2020). Tekstų autoriai, sudarytojai ir atsakingieji redaktoriai Vaiva Deveikienė ir Steponas Deveikis. Vilnius: E. F. André klubas Lietuvoje. 220 p.
  14. Château de La Roche Courbon tinklalapis (2021). Prieiga internete: <https://www.larochecourbon.fr/>
  15. Villa Arnaga tinklalapis (2021). Prieiga internete: <http://www.arnaga.com/>

Landscape Architect Ferdinand Duprat (1887–1976) at the Versailles School of Horticulture – Aspects of Pedagogical, Social and Creative Activity

(Received in January, 2021; Accepted in February, 2021; Available Online from 11th of May, 2021)

Summary

The article analyzes the aspects of activities of the Versailles School of Horticulture (ENH), and pedagogical, social and creative activities of the ENH teacher and landscape architect Ferdinand Duprat.

When he began to organize the teaching of the ENH from 1874, the director and founder Auguste Hardy did not immediately find the teachers of the chair of architecture of gardens and greenhouses, a title he borrowed from Belgian schools of horticulturalists. Heads of the chair at the ENH since 1874 are presented in Table 1.

From his engineering culture, both artistic and scientific, and his *Study on the architecture of gardens* (1875), J. Darcel (1823–1907) seeks in his teaching (from 1876 to 1878) to relate the materials used in gardens to the regular and irregular styles of project lines. For him, it is about getting “garden architecture recognized as a discipline in its own right, essential for the training of landscape architects”. His successor Auguste Choisy (1841–1900) who will carry out this task from 1878 to 1892, relies on a kinetic and landscape vision of Greek architecture to transpose the theory to the design of gardens. These fundamental principles govern the method of teaching which is to exercise the profession of landscape architect.

This teaching is radically different from those of the other teachers of the school, in particular in arboriculture, market gardening, floriculture, botany, drawing, surveying or leveling. The use of plants in projects is not approached by J. Darcel and by A. Choisy from a biological or technical point of view but “from the angle of their aesthetic and formal character to make them understand (to the pupils) their role in the composition of the garden”. In 1892, it was the botanist, horticulturist, garden architect and journalist Edouard André (1840–1911) who succeeded Auguste Choisy after having published in 1879 his monumental work *L'Art des jardins*, a general treatise on the composition of parks and gardens. The shift in landscaping training towards horticultural and botanical knowledge and the modeling of garden plots (irregular, regular, then composite) will then mark the ENH in Versailles for several decades, and he continued with René-Edouard André (1867–1942) from 1901 until 1934.

In 1934 at the ENH in Versailles French landscape architect Ferdinand Duprat took over the department and program of garden architecture and urban planning (*Cours d'architecture des jardins et d'urbanisme*) from René André and headed it until 1951. F. Duprat left a vivid mark on the development and consolidation of the landscape architect profession in France and Europe. Since 1946 the ENH establishes a Department or Sector of Landscape and Garden Arts (*la Section du paysage et de l'art des jardins de ENH*). It is logical to say that F. Duprat formed the basis of French and European landscape architecture studies. He became a teacher of “Theory of the art of gardens and composition” at the beginning of the Landscape and Art Section gardens from 1946 to 1952. F. Duprat was actively involved in the founding of the International Federation of Landscape Architects (IFLA, 1948). He was its first vice president.

F. Duprat returned to the circulation of landscape architecture and garden art a geometric (regular) plan of parks, which is characterized by symmetry, aesthetic clarity, rhythm. At the same time, the solutions of restoring the geometric

plan are coordinated and adapted to the current situation. Of course, until F. Duprat some architects as father and son Duchêne, Henri Duchêne (1841–1902) and Achille Duchêne (1866–1947), other landscape architects and park artists, were successful working in this style. More projects of castle park were created and restored by F. Duprat. Margaux Castle Park (1927), Vayres Castle Park (1938), extended along the Dordogne River, La Roche Courbon Park (1928–1939), and other park projects are discussed and presented in our article. A monumental stairway, paths lead from the *chateau* to the French gardens, where there are parterres bordered with hedges of yew, and boxwood trees clipped into cone shapes. There is also a flower gardens of medieval inspiration, and an English-style park, with cedar, oak, linden, hornbeam, and beech trees. Landscape architect F. Duprat also designed City-garden style settlements (*Sycomores* near Reims; *Clairvivre* in Dordogne).

